

Zakon o pogodbi glede odreke vojni z dne 28. januarja 1929 pa določa v § 2., da stopi ta zakon v veljavo in dobi obvezno moč petnajsti dan po izmeni ratifikacij, ko se predhodno razglasi v »Službenih novinah«. Tukaj je sicer »zakon stopi v veljavo« isti s početkom obveznosti zakona, vendar leži ta datum za publikacijo.

Logično pravilo pravi, da zgubi pojem toliko na svoji vsebini, kolikor dobi na obsegu. Če naj bi se torej utegnili subsumirati pod formulo »zakon stopi v veljavo« ugotovitev postanka zakona, nastanka obveznosti zakona, publikacije itd. je jasno, da mora zgubiti vsled te širine obsega pojem vsako vsebino. Temu pojmu je mogoče dati vsebino samo na ta način, da pravimo: formula »zakon stopi v veljavo« ugotavlja samo, da je zakon gotov, da je stopil v življenje. Ali se veže potem ta pleonastična formula z vstopom zakona v življenje, ali nastopom obveznosti zakona, ali s publikacijo ali s kakršnim drugim datumom, je vseeno. Praktično je formula seveda brez pomena.

Književna poročila.

Dr. Škerlj Milan: Menični zakon in čekovni zakon z dne 29. novembra 1928. — Z opazkami opremil —. Tiskovna zadruga v Ljubljani 1929. Str. 324. Cena 116 Din.

Izdaja meničnega in čekovnega zakona, ki jo je oskrbel priznani strokovnjak g. univ. prof. dr. Milan Škerlj, je knjiga, ki v naši pravni literaturi zasluži pozornost in se ne sme preiti z molkom. Pod skromnim naslovom, od katerega bi človek pričakoval besedilo zakona z nekaj »opazkami«, se namreč skriva mnogo več kakor to. Prvič je že besedilo zakona v tej izdaji nekaj čisto drugega kakor v običajnih izdajah naših zakonov, ker je besedilo izdano kritično in ne z ono površnostjo in nagllico, po kateri se odlikuje večina izdaj naših zakonov. Drugič in predvsem pa je to, kar se skriva pod skromnim imenom »opazke«, to, kar stavi knjigo na tako mesto, da bi delala čast vsaki pravni literaturi.

Knjiga vsebuje kratek uvod, vsebuječ bistvene podatke o postanku novega meničnega in novega čekovnega zakona, besedilo obeh zakonov z opazkami, dve primerjalni razpredelnici, ki izredno olajšujeta primerjanje novih zakonov s starima zakonoma, vzorno stvarno kazalo ter izvršilne naredbe k meničnemu in čekovnemu zakonu.

Kakor že omenjeno, besedilo zakonov ni površno, ampak je prevod res kritičen in se odlikuje po jasnosti uporabljenih tehničnih izrazov.

Neprecenljive vrednosti pa so »opazke«. Te opazke predvsem primerjajo nove zakonite določbe s starimi zakonitimi določbami povsod

tam, kjer obstoje kake razlike med starima in novima zakonoma. Dalje te opazke dajejo vsa potrebna pojasnila in razlago zakonov in tam, kjer so mnenja o razlagi zakonov različna, mnenja drugih komentatorjev in stališče avtorjevo k mnenjem drugih komentatorjev. Vse to sicer v kratkih lapidarnih besedah, vendar pa vse tako izčrpno, da se lahko reče, da to, kar se skromno imenuje »Opazke«, vsebuje izčrpen osnutek komentarja, če ne kolikor toliko popoln komentar k meničnemu in čekovnemu zakonu.

Na ta način služi knjiga predvsem praktičnemu juristu, služila pa bo tudi juridičnemu naraščaju pri njegovih študijah ter bančnim in trgovskim krogom v njihovem poslovanju z menicami.

Glavni pomen knjige pa je pač v tem, da nam je avtor v njej pokazal, kako naj se izdajajo zakoni, in v dveh smereh moramo biti gd. prof. dr. Škerlj u hvaležni: Prvič, ker nam je oskrbel izdajo dveh važnih zakonov v obliki, od katere imamo ogromne koristi, in drugič, ker je s to izdajo pokazal, kako naj bi se zakoni izdajali, da bi njihove izdaje ustrezale vsem potrebam, katere so pri izdaji zakonov podane.

Dr. Josip Hacin.

Dr. Dolenc Metod: Kazenska pravda zoper Veroniko Deseniško.
Univerza Kralja Aleksandra I. Ljubljana. 1930. Str. 26.

Ker smo Slovenci na pragu orienta, nam sme veljati za simbol bratskega stika zapadne ter vzhodne znanosti oni lepi običaj na ljubljanski univerzi, kadar se januarja meseca vsakega leta tradicionalni proslavi sv. Save pridruži oficijelno, za stroko načelno, vendar pa čim najbolj i širšim krogom prilagoden predavanje t. č. rektorja, ki je zelo slično tako zvanim inavguracijskim govorom, kakršne govore rektorji nemških vseučilišč, kadar nastopijo enoletno častno službo. Letos naj nam bi bil rektor na dan sv. Save objasnil stik naše domače pravne zgodovine z nemško posestrimo, ki v znanstvenem svetu mnogo več velja, ko naša pravna zgodovina. Ker govora zbog vnanjih zaprek ni bilo, je rektorat izdal rektorjevo besedo v obliki lične brošure, ki zasluži, da bi bila, če pojde po naši želji, prvi snopič nove zbirke rektorskih in drugih načelnih predavanj naše univerze iz vseh panog modernih znanosti.

Letošnji ljubljanski rektor dr. Metod Dolenc, službeni ordinarij za kazensko pravo in po prosti volji tudi pravni zgodovinar, je v obmejnem skupnem področju teh svojih disciplin izbral svetosavsko temo, ki mora zanimati pač vsakega inteligentnega Slovenca. Kdor doslej ni dobro umel Kvintilijanovega izreka, da je zgodovina posestrima pesništva, on mora tukaj, ob pravnozgodovinskem problemu pravde, ki jo je stari Herman Celjski nakopal Veroniki z Desenic, do korena dojeti, da je to, kar nam pripoveduje zgodovina, često na las podobno pesmi v prozi. No, zgodovinskim činom dajejo pesniki kaj radi druge pomene, ki jih znanstvenik ne sme smatrati za dokazane, odnosno za sociološko utemeljene; pesniki smejo celo trdno dokazane dogodljaje tako prepesnjevati, da prepesnjeni ustrezajo njihovim umetnostnim in drugim svrham; pesniku celo geografska nezaslišanost ni zabranjena, da preloži

celinsko državo k morju: ne kaže, torej, da bi se pravni zgodovinar s književniki prekarjal radi netočnosti, ki spadajo po običnem mnenju v literarno orodjarnico, kjer so *licentiae poeticae*. Kaj naj bi pravni zgodovinar zares imel od tega, kadar pa je srednji vek produciral kroniste — večinoma le takega kova, kakor je Jurij Vinkhu iz Celja, ki je kroniko pisal ne samo po resnici, marveč tudi s fantazijo in čenčami? Srednji vek stoji pred nami orjak s svojimi velikimi duhovnimi osnovami, z renesanso in reformacijo, z recepcijo in razvojem mest, z arhitekturo in slikarstvom, toda njegova znanost je neblogljena in sholastična. Njegovo zgodovino-pisje je neeksaktno, primitivno, čuvstveno.

Sociološko okolje, ki je karakteristikon za neko dobo človeške zgodovine, terja spoštovanje družbenopravnih temeljev od vsakogar, pa najsi je on pesnik ali kdorkoli. Srednji vek ima svojega duhá, ki od njega izhaja specifičen družbeni vonj. Kakor v resni drami današnje dobe ne moreš na smrt obsojati čarovnic, ki so coprale in se pečale s hudičem, prav tako ne moreš, razen v farsih, spesniti v srednji vek sodne razprave radi komunistične veleizdaje. V kaj takega se nihče ne bi mogel včutiti. Tu ne gre za anahronizme — a celo anahronizem ne sme biti glup — marveč to so pregreški proti sociološkim osnovam dotične dobe. Sociološko istino očuvaš zgolj tako, da postaviš svoj literarni problem na bazo socioloških spoznatkov, ki so znanstveno potrjeni. Le kolikor sociološke osnove po eksaktni vedi še ne bi bile do kraja dognane, toliko sme priti do veljave intuicija, ki je zvesta tovarišica modernega znanstvenega zgodovino-pisca. Današnji zgodovino-pisci sociološke smeri so pesniki. Kdo ne občuduje n. pr. intuitivske umetnosti Slobodana Jovanovića, srbskega učenjaka in literata, ki udarja temelje pravni in politični zgodovini Srbije 19. stoletja? *Quodammodo carmen solutum...* Znanstvenik brez intuicije nikdar ne bo zagatil nobenih vrzeli, ki zevajo med znanstveno dognanimi fakti. A tudi njegova intuicija bodi znanstvena in izhajaj od analize socioloških osnov, pa prehajaj s pomočjo posplošjenih izsledkov v sintezo. Taka dopolnitev se poda v vrzel kakor vijak v matico. Te globoke intuicije pesnik neznanstvenik seveda ni zmožen, pa je od njega nihče niti terjal ne bo. Pesnik je le dolžan, seznaniti se z izledki vede vsaj tolikanj, da bo mogel v svoji zgodovinski povesti varovati sociološko verjetnost in da ne bo gazil duhovnih stebrov dobe, o kateri piše.

Profesor Dolenc je v svojem predavanju podal zgoščen oris duhovnih in socialnih osnov srednjega veka. Raz ta kriterij se je nato lotil preiskave, ali so Slovenci Jurčič, Župančič in Novačan ter Hrvat Tomić v dovoljni meri respektirali duhovne osnove prve polovice 15. stoletja, in ali je potemtakem v njihovih dramah kazenska procedura tako prikazana, da je zgodovinskopravno verjetna. Samo za Otona Župančiča pisateljeva sodba ni kar negativna. Župančič da je izmed vseh štirih edini, ki je razpolagal z registri toli pravilne intuicije, da ga ni zaneslo v sociološki nesmisel. Morda ima Župančič, ki se je nekdaj bavil z zgodovino, od svojega studija na univerzi, torej radi strokovne pod-

kovanosti zadostno razvito čuvstvo, kakršno je potrebno za intuitivno popolnjevanje praznin naše srednjeveške pravne zgodovine? Zanimivo je vsekakor, da se je navdahnjenost našega prvaka med pesniki — sociologi tudi v nesodobni sredini dobro obnesla. Ne piše se zgodovina tako, da nanizuješ gole dogodiljaje. Ali tudi zgodovinska drama se ne piše tako, da se brez zadostne znanstvene priprave izročiš fantaziji, ki je brez kontrole. Ali bodo naši leposlovci nauk hvaležno sprejeli, čeprav prihaja od zunaj, namreč od znanstvenika, ki je pravni zgodovinar? Flaubert je studiju historičnega ozadja žrtvoval mnogo let; stoprv potem je tvegala pisati povest iz stare zgodovine.

Dr. France Goršič.

Dr. Krbek Ivo: Upravno pravo. I. knjiga: Uvodna i osnovna pitanja. Zagreb 1929, Jugoslavenska štampa d. d. Str. 166 + VIII. Cena broš. 70 Din.

Knjiga je prvi del široko zasnovanega dela, ki naj poda v pravno-znanstveni obliki naše pozitivno upravno pravo. Plodoviti pisec, vseučil. profesor v Zagrebu, ki je že leta 1928. vzbudil občo pozornost s svojim delom o »Stranki v upravnem postopku« se je to pot lotil velikega dela, čigar težavnost, zlasti glede na naše specialne prilike, sam priznava. Upravno pravo predstavlja že v starih enotno organiziranih državah ogromno gmoto, po Bernatziku »pragozd« najrazličnejših in specializiranih pravnih norm; kaj šele v naši mladi državi, ki si iz šestero upravnopravnih sistemov ustvarja polagoma svoje lastno enotno upravno pravo. Razbrati iz te skoro nepregledne in pogostoma v temeljnih nazorih nasprotujoče si stvarine vodilne misli in jih razvrstiti po velikih in skupnih pravnih načelih, je mogoče le učenjaku, ki pozna poleg svetovne pravne literature do dobra tudi razvoj in smernice naših pozitivnih upravnih zakonov, novih in starih. Pričujoče delo vzbuja v tem pogledu lepe nade. Pisec, ki ga prošinja vseskozi duh moderne upravnoznanstvene vede, hodi glede sestava svojega dela povsem svoja pota ter ga hoče deliti po organizaciji in funkcioniranju uprave. V pričujoči knjigi podaja kot uvod obravnavanje osnovnih vprašanj upravnega prava, vendar ne mara, da bi se ta del v smislu moderne nemške teorije smatral za splošen del, ki bi mu potem sledil specialni del.

Tudi sicer si je uredil vsebino te knjige po svoje. Najprvo razpravlja o pojmu uprave, potem o zakonodaji in sodstvu in njih razmerju do uprave, nato o načelu razdelitve teh 3 oblasti in njih odnosih. V zvezi s tem obravnava že podrobneje spor o pristojnosti med sodno in upravno oblastjo. Nato sledi kot nekak drugi del razpravljanje o upravnem pravu kot delu javnega prava, o njega razgraničenju od ustavnega in sodnega prava, o pravnih virih upravnega prava, pri čemer je poglavje o naredbi (uredbi) posebno temeljito obdelano, o obveznosti upravno pravne norme ter slednjič o pojmu subjektivnega javnega prava.

Knjiga se završuje s poglavjem o upravno pravni vedi.

Med prvi in drugi del je uvrstil pisec še pregledno obdelano poglavje o poglavitih razvojnih štadijih uprave, v katerem je zlasti lepo

prikazano, kako se pojem upravnega prava pojavlja šele s propadom policijsko absolutistične države ter s prehodom v pravno državo in gospodarstvom pravne norme vobče.

Bežen pregled najvažnejših poglavij te prve knjige ne more podati sliko o njih bogati in z znanstveno temeljitostjo obdelani vsebini. Avtor je pri tem, kakor nam kaže uvodoma navedena osnovna literatura, upošteval zlasti francosko, nemško in avstrijsko pravno literaturo, a tudi našo novejšo pravno slovstvo (Tasić, Pitamic) ter podal čestokrat prav obsežno, posamezne pravne teorije; oziral pa se je tudi na razvoj našega pozitivnega upravnega in ustavnega prava prav do stanja, uveljavljenega po 6. januarju 1929. Krbek si je glede določitve pojma uprave v nasprotju s starejšimi materialno-funkcionalnimi teorijami Laband-Jellineka osvojil formalno organizatorni pojem uprave, kakršnega je imela tudi bivša vidovdanska ustava. Za pojem uprave torej po njem ne odločuje notranja pravna narava določnih pravnih aktov, marveč njih avtorji, to je organi, ki jih izvršujejo. Uprava mu je ona državna delavnost, ki ni ne zakonodajna niti sodstvo, še natančneje, ki jo ne vrše niti zakonodajni niti sodni organi. Pojem se tu definira zgolj negativno.

Glede razlikovanja pojma zakona v materialnem in formalnem smislu se pisec pridružuje modernejšim teorijam, zlasti Kelsenovi normativni šoli, ki odklanja to razlikovanje, češ da je pojem zakona strogo formalne narave, torej da je le odločilno, da je zakonodajec izdal neki akt v zakoniti obliki. Dosledno s tem formalnim stališčem mora pa potem označiti naredbo, ki jo izdajajo upravni organi, za upravni akt. Tu pa zaide v gotove težkoče, ki ga silijo, da si za razmejičenje naredbe od upravnega akta »v tehničnem pogledu«, to je akta, izdanega za konkreten primer in ne kot obče vodilo, poišče materialno osnovo. Avtor sam priznava, da bo po tem načelu za primer takozvanih generalnih upravnih aktov, izdanih n. pr. kot policijskih odredb za individualno nedoločeno množico gotovih slojev ali interesentov, »časih težko dolčiti meje«; njegova teza, da se tu ne sme postopati s pretirano strogostjo, ker bi sicer od mnogih pravnih konstrukcij bore malo ostalo, znanstveno ni povsem zadovoljliva.

Že prva Krbekova knjiga, ki jo odlikuje gladek, a koncizen slog bo vsekakor izzvala še mnogo diskusij in razprav ter s tem poživila naše ne baš prebujno upravnopravno slovstvo, izpopolnila pa je že danes občutno vrzel v našem upravnem slovstvu, saj je prvi poskus, da pridemo v jugoslovanski upravni vedi iz štadija monografij in preko zastarelih provincialnih del iz predvojne dobe do sistematskih znanstvenih knjig o našem upravnem pravu.

V formalnem pogledu bi se dalo morda oporekati sistematiki, ki sili avtorja, zlasti v prvih poglavjih (pojem zakona v materialnem in formalnem smislu na straneh 11. — 15., pojem zakona kot vira uprav. prava na strani 96. — 102, pojem upravnega akta str. 7., 81. in 106.) in ponavljanj (zakonodaja in uprava na str. 10. — 19. in zopet na str. 50. do 54., enako glede sodstva in uprave na str. 20. — 41. in zopet na str. 54.

do 58.), tudi se pogreša vzlic precej podrobnemu pregledu vsebine stvarno kazalo, vendar to vrednost knjige bistveno ne kvari.

Knjigi, kakor celi zamisli piščevi, da nam poda znanstveno sistematiko upravnega prava, je šteti za veliko zaslugo, da je izšla baš v času, ko se polaga vsa moč države baš na dobro delujočo upravo in ko se zaradi tega pripravljajo legislativne osnove novega upravnega postopka in upravnega kazenskega prava. V tem pogledu je tudi prejšnje Krbekovo delo o »Stranki v upravnem postopku« prevažnega pomena. Edino, kar bi moglo biti delu v kvar, bi bilo to, da bi njega nadaljevanja ne izšla za časa, tako da bi naša hitro delujoča upravna zakonodaja delo prehitela, odnosno povzročila potrebo dodatkov in poprav v poznejših nadaljevanjih. Morda navdaja to dejstvo cenj. avtorja ob koncu svojega zagovora z nekako melanholično skepsa. Želimo iz srca, da bi se vse zapreke, ki jih je zamolčal, čimprej odpravile in da v kratkem izide napovedana in od pravnikov težko pričakovana druga knjiga njegovega Upravnega prava.

Dr. Rudolf Andrejka.

Mladič Anton: Zakon o tisku z dne 6. avgusta 1929, razglašen v Službenih Novinah v št. 179/XXXIX z dne 8. avgusta 1925 in v Uradnem listu ljubljanske in mariborske oblasti št. 272/84 z dne 7. septembra 1925 s spremembami in dopolnitvami do 1. marca 1930. Uredil in z razsodbami kasacije opremil sodnik —. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, 1930; str. 66. Cena 15 Din.

Prireditelj drobne knjižice je dobro poznan praktik, mnogoletni predsednik ljubljanskega tiskovnega senata. Njegov namen je bil najboljši; hotel je podati praksi napotil za sodstvo v tiskovnih stvareh, ne da bi se spuščal v teoretična razmišljanja, še manj, da bi dajal mgljaje de lege ferenda. Združil je besedilo vseh izprememb in dopolnitev tiskovnega zakona, razen tega pa je v peterih dodatkih ekscerptiral tiste zakone, ki so imeli in imajo na tiskovni zakon iz l. 1925, kaj vpliva. Dalje je priobčil sodbne »kasacije« k posameznim paragrafom tiskovnega zakona. Pod »kasacijo« je po prireditelju razumevati katerokoli izmed najvišjih in višjih instanc, a ne samo »kasacijskega sodišča«; kajti prireditelj je sprejel tudi nekoliko sodba drugih, samo in concreto dokončno sodečih sodišč, kot n. pr. višjega deželnega sodišča v Ljubljani, banskega stola v Zagrebu itd. Vse to je v redu in se mora za praktične svrhe toplo pozdravljati. Dovolili bi si pa na nekaj opozarjati. Besedilo v slovenskem jeziku je bilo povzeto očitno iz Uradnega lista. Tu pa bi bilo potrebno vsaj najhujše prevodne napake popraviti. V čl. 8. ne sme stati »v zgoraj«, ampak »v naprej«, v čl. 43. pa se prevod ne sme glasiti »iz občega dela vojaškega kazenskega zakonika«, ampak »iz občega ali vojaškega kazenskega zakonika«. Besedilo je torej ponekod nekritično prenešeno, a v novo priredbo se je vtihotapilo še nekaj novih napak: V čl. 40. naj stoji v I. odst. »izvršena« (ne pa »izvršena«), v V. odst. pa »morejo« (ne pa »morajo«), da o drugih nepomembnih tiskovnih napakah ne govorimo. Beseda »zamore« (mesto »more«) v čl. 52., 2. odst. pa gre samo na rovaš prireditelja, ki piše tudi drugod (str. 8., 20., 24.) »zamore« (»vermag«),

mesto »more«, kar je edino pravilno, da se iztrebi nevšečni nemčizem. Na str. 30. bi moralo stati v čl. 48., dodatek V. (ne IV.). Kazalo bi bilo, da bi se prireditelj tiskovnega zakona izognil neslovenskemu izrazu »uvreda, uvrediti« in ga nadomestil s slovenskim popolnoma ekvivalentnim »razžalitev, razžaliti«. Glede terminologije bi še omenili, da naj ostane izraz »obrekovanje« vsaj v strokovnih knjigah samo za primere kazenskega zakonika §§ 149. in 150., ko gre za izmišljene ovadbe nestorjenih kazenskih ali disciplinskih deliktov zoper boljšo vednost samega ova-ditelja. Glede odločb se je prireditelj ravnal po načelu: čim več, tem bolje! Sprejel je tudi take odločbe, ki so silno dvomljive glede pravilnosti, ne da bi črhnili z besedico, kaj misli o njih. Vobče se da opravičevati to, ker ni hotel teoretizirati. Ali pri sodbah, ki so potekale časovno po novelizaciji tiskovnega zakona dne 10. jan. 1929, bi bila praksa prireditelju gotovo hvaležna, ako bi ga navedel, koliko še veljajo spričo novega čl. 33. Nekatere sprejete odločbe so lahko naravnost protivne čl. 33., n. pr. zadnja odločba k čl. 34., prva k čl. 35. in k čl. 37. Sploh bi bilo nujno-potrebno točno označiti, kaj se je po čl. 33. in 53. izpremenilo. Pri zadnji določbi čl. 53. je mišljeno pač trajanje zaporu do 10 let. Tu bi bilo pač treba pokazati na čl. 13. zakona z dne 6. januarja 1929, ki določa, da veljajo samo strožje kazni kaz. zakonika namesto milejših v tiskovnem zakonu, ne pa narobe, in da zadnji odstavek čl. 6. uvod. zak. h. kaz. zakoniku določa, da velja splošni del kaz. zakonika samo, kolikor se ni v tiskovnem zakonu kaj izrečno drugače ukrenilo. — Glede izbire odločb bi še navedli, da citat nikjer tiskane odločbe, ki nima vsaj izčrpno navedene vsebine (n. pr. k čl. 6.), praksi nič ne hasne; odločba prva k čl. 85. pa takisto ne, ker je pri nas derogirana z naredbo novega sod. kaz. postopnika.

Vsa ta navajanja nikakor nočejo zmanjšati zasluge prirediteljeve; da je pokazal praktikom pot za rešitev mnogih spornih vprašanj, pa tudi teoretiki se bodo mogli iz knjižice dosti naučiti. Želimo prireditelju, da bi mu bila dana kmalu prilika izdati izpopolnjeno izdajo, ki bo gotovo v tem prikazu navedene opazke upoštevala. Potreba noveliranja tiskovnega zakona je, ali še večja je potreba za pravno državo, da se v praksi zakon, takšen, kakršen je, povsod enako tolmači.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Kostrenčič Marko: *Fides publica (javna vera) u pravnoj historiji Srba i Hrvata do kraja XV. veka.* Srpska Kraljevska Akademija. Posebno izdanje, knjiga LXXVII.; društveni i istorijski spisi, knjiga 31. Beograd, 1930. Str. XVI + 159. Cena 30 Din.

Odkar živimo v lastni svobodni državi, se razvija nauk domače pravne zgodovine brzo in, kar je glavno, globoko in pametno. Nov dokaz za to nam je vrlo zanimiva monografija zagrebskega profesorja pravne zgodovine Marka Kostrenčiča. Taka dela, kot je tu prikazano, so nam v resnici potrebna. Brez njih ne bi bilo nikdar mogoče podati sintezo pravne zgodovine Jugoslovanov. Gre za vprašanje javne vere in njenih osnov v javnem življenju. Pisatelj je te osnove zazrl v praskovanskem institutu »pristava« (polatinčeno v »pristaldus«), v italijansko-bizan-

tinskem institutu »notarjev« in v institutu zapadnoevropskega izvora »pečatov« (>sigilla«). (Instituta »javne listine« javnih uradov brez pečata se ni lotil.) Od omenjenih treh institutov je obdelal vse iz različnih vidikov, a najobširneje se je bavil s »pristavi«. Obdelava je strogo znanstvena, temelječa na listinskih virih; sklepi niso nikjer drzni, ampak dobro preiščeni in zato prepričevalni. In vendar oprezní pisatelj kot strog znanstvenik sam dopušča, da mu je morda kaj izostalo, kar bi bilo treba pri komparativni obdelavi potrebno omenjati. Baš, da na to opazko navežemo, naj nam bo dovoljeno pripomniti, da bi bilo delo še bolj zaokroženo, še globlje, ako bi se oziralo tudi na listinsko gradivo območja slovenskih pokrajin. Koliko materiala o notarjih in o pečatih bi bil našel v »Gradivu« Frana Kosa, segajočem doslej do l. 1246.! Iz drugih slovenskih pravnozgodovinskih del izhaja, da je institut »Beistandsherr« eksistirál n. pr. v kostanjeviškem okraju še začetkom 17. stoletja. Vrlo zanimiva dejstva, ki jih navaja pisatelj na str. 75. o notarskih listinah in njih izvršljivosti, kažejo, da se je tam na dalmatinski obali izvajala klavzula »des allgemeinen Landschadenbundes« praktično, čeprav ne pod tem imenom. Ta klavzula pa se je uporabljala na Slovenskem od XIV. do XIX. stoletja. In »vabila na pečat«! Še danes eksistirajo na Dolenjskem... O vsem tem smo Slovenci že mnogo pisali. Slovenske pokrajine se nam zde na stečaj odprta vrata, preko katerih je komuniciralo pravo Slovanov, Germanov in Italijanov. Zakaj se ne bi v primerjalnem delu naznanjene knjige preiskale zveze med »pristavom« in med »Beistandsherr«, dalje med »Weisboten«, »Untermarschallen«, ki imajo vsaj del funkcij pristavov? Pa tudi instituti »salmanov« in »prič« »ad perpetuam rei memoriam« so idejno sorodni funkcijarji javne vere. Poleg že omenjenega Kosovega »Gradiva« in drugih slovenskih publikacij bi bilo treba uporabiti Beckmannovo Idea juris statutarii et consuetudinarii iz l. 1686., pa bi se bil vsaj primerjalni del monografije poglobil. Če se omenjajo Čehi, Poljaki, Rusi, Bolgari, bi bilo umestno tudi Slovence upoštevati. Študij Kostrenčičevega dela pa priporočamo toplo vsakemu jugoslovanskemu pravniku, zlasti pa onim, ki hočejo sami rezati brazde pravne zgodovine, da bodo videli, kakšna metoda je potrebna, da se pride k trdnim in zanesljivim izsledkom.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Anzilotti D.: Lehrbuch des Völkerrechts. Band 1. Einführung — Allgemeine Lehren. Vom Verfasser durchgesehene und autorisierte Übertragung nach der 3., erweit. und revid. italienischen Auflage, von Bruns Cornelia u. Dr. Schmid Karl. W. de Gruyter, Berlin — Leipzig 1929, XII + 429 str. Cena 20 RM.

Najodličnejši italijanski mednarodnopravnik profesor Dionizij Anzilotti je od pričetka 1928 dalje tudi (časovno tretji) predsednik Stalnega sodišča za mednarodno pravosodstvo v Haagu. To dejstvo je važno za presojo te knjige, v kateri lepo spaja svoje globoko teoretično znanje z bogatim praktičnim izkustvom. Delo je bilo prvotno zamišljeno le kot študijski pripomoček za Anzilottijeve slušatelje na univerzi v Rimu. Doslej je doživelo v italijanskem jeziku tri izdaje (zadnja 1927), dočim je

I. 1929. izšlo v Parizu v francoskem (prevedel G. Gidel) in nato v navzočni izdaji, že v nemškem prevodu. — Tudi drugače se v delu lepo uveljavlja mednarodno znanstveno sodelovanje: v uvodu k tretji italijanski izdaji omenja Anzilotti, da mu je za izpopolnitev bibliografičnega dela služilo zlasti bogato gradivo Carnegiejeve knjižnice v Mirovni palači v Haagu, dočim je v nemškem prevodu izpopolnjena bibliografija po zbirkah, ki pripadajo inštitutu za inozemsko javno ter za mednarodno pravo* v Berlinu. — Svojevrsten je že sistem, ki ga uporablja Anzilotti. V tej prvi knjigi obravnava splošne nauke, dočim naj bi naslednja sistematično obdelala različne kategorije mednarodnih odnosov, tretja knjiga pa naj bi obravnavala uveljavljanje prava v mednarodnopravni skupnosti (attuazione del diritto nella comunità internazionale).

Avtor podaja najprej na 29 straneh pregled zgodovine in literature mednarodnega prava. Pri vsaki dobi jednato navaja glavne idejne in politične činitelje. Zanimivo označuje razlike med francosko, nemško in angleško-severno-ameriško MNPno literaturo. Prva je jasna, snovno bogata, toda metodično premalo stroga; jakost nemške je v točnih metodah, ki skušajo zlasti ločiti pravne in politično-ideološke vidike; angleška literatura pa zasleduje v prvi vrsti praktične svrhe. — Pri zgodovinskem pregledu je stari vek pač premalo upoštevan. Ravno za Anzilottijevo stališče, ki stavi mednarodne pogodbe kot vir MNP-a na prvo mesto, bi bilo važno omeniti različne mednarodne pogodbe starega Orienta. Semkaj spada na jastrebskem stebru ohranjena pogodba med sumerijskima državicama Lagašem in Ummo (okoli 3100 pr. Kr.), (tekst: Heuzey-Thureau-Dangin, *Restitution matérielle de la stèle des vautours*, Pariz 1909), dalje pogodbe med Asirci in Babilonci (n. pr. Aššurbelnišešu ter Karaindaš I., ok. 1430 pr. Kr.), med Hetiti in Babilonci (Hattušiliš III. in Kadašman-Turgu, pred 1292 pr. Kr.), med Hetiti in Egipčani (Hattušiliš III. in Ramses II., 1292 pr. Kr.) ter številne hetitske vazalne pogodbe (virji: Weidner, *Politische Dokumente aus Kleinasien*, Leipzig 1923; J. Friedrich, *Staatsverträge des Hatti-Reiches in hethitischer Sprache*, I. Leipzig 1926, II. 1930). Navesti bi bilo prav tako različne pogodbe med grškimi državicami (prim. v. Scala, *Staatsverträge des Altertums*, Leipzig 1898; Hitzig, *Altgriechische Staatsverträge über Rechtshilfe*, Zürich), za rimsko dobo pa vsaj delo Täubler, *Imperium Romanum* (I, Leipzig-Berlin 1913). — Zgodovinskemu pregledu sledi uvod (30 — 87), nato splošni nauki (88 — 417), končno dodatek k poglavju o MNPni osebnosti katoliške cerkve, ki je postal potreben vsled Lateranske pogodbe (418 — 425). Stvarno in besedno kazalo sta oskrbela nemška prevajalca. Glede besednega kazala bi želeli, da bi bilo znatno obširnejše; dobro bi služilo tudi kazalo avtorjev ter kazalo raznih mednarodnih sporov, ki jih avtor obravnava.

V uvodu pričenja Anzilotti z določitvijo pojma MNP-a. To nastaja iz dogovorov, izrečnih in molčečih, med državami. Njegova ob-

* MNP = mednarodno pravo.

veznost je utemeljena v normi *pacta sunt servanda* (32). To najvišje načelo pravno (pač lahko etično, politično) ni več dokazljivo (33). Zelo težko je vprašanje o razmerju med MNP-om in državnim pravom. Po pisateljevem naziranju potekata MNP in državno pravo iz samostojnih temeljnih norm ter sta radi tega med seboj ločena (38); zato niso med njima možni konflikti (42). Nato razpravlja avtor o materialni in formalni recepciji enega izmed obeh pravnih redov v drugega (43). — Ker sloni MNP na načelu *pacta sunt servanda*, so njegovi viri le dogovori, bodisi izrečni (pogodbe), bodisi molčeči (običaji) (49). V tej zvezi podaja Anzilotti zelo zanimiv pregled stremeljenj in poskusov za kodificiranje MNP-a. — V naslednjem poglavju skuša določiti meje, ki so v osebnem in časovnem pogledu merodajne za veljavnost MNP-nih norm ter se nato bavi z razliko med prisilnim in popustljivim pravom. — Uvod zaključuje poglavje o vzajemnem odnosu raznih MNP-nih norm (derogacija, pogodbeno in običajno pravo itd.), z določitvijo norm (n. pr. kadar so raznojezična besedila hkrati avtentična) ter končno z razlago norm; ob tej priliki razpravlja tudi o analogiji ter o presoji *ex aequo et bono*.

V splošnem delu se prvo poglavje bavi z MNP-nimi subjekti. Zelo obširno obravnava Anzilotti položaj katoliške cerkve, ki ji — tudi po stanju pred Lateransko pogodbo — pripoznava MNP-no osebnost in sicer vsled MNP-nega značaja konkordatov. — MNP-ni subjekt more nastati le vsled pogodbe: vsled pripoznanja po drugih državah, ki je torej konstitutivno in ne zgolj deklarativno. MNP-na osebnost ne preneha vsled premembe ustave ali pa ozemlja, pač pa če preneha celotni državni pravni red. Sledi odstavek o pravnih lastnostih MNP-nih subjektov. Semkaj uvršča Anzilotti razpravljanja o državah, ki so članice državnih zvez, realno unijo, sodržavje, Društvo narodov; za tem govori o odvisnih državah (sucereniteta, angleški Commonwealth), o protektoratih (razlike med MNP-nim in kolonialnim protektoratom smatra avtor za nebitvene) ter končno o nevtraliziranih državah. Drugo poglavje se bavi z MNP-nimi organi, najprej z individualnimi (vladar, papež, minister zunanjih zadev, diplomatični agenti, konzuli i. dr.), nato s kolektivnimi. Tretje poglavje je posvečeno pravno pomembnim dejstvom. Semkaj spadajo pravni posli: enostranske ter MNP-ne pogodbe, pa tudi MNP-no nedovoljena dejanja.

Prostor nam ne dopušča, da bi mogli navesti vsaj pregledno glavne avtorjeve teze. — Velika prednost dela je pisateljeva neizprosna logika, ki skuša vedno točno varovati čisto juristično pojmovanje. Občudovanja vredna je tudi jasnost, ki se kaže tudi v najbolj subtilnih problemih. Delo je v vsakem oziru moderno, ker upošteva MNP-ni razvoj prav do lanskega leta. Vsak pravni institut skuša Anzilotti pokazati tako, kakor se je razvil. Pred vsakim večjim odstavkom je navedena bogata literatura. Naravnost fenomenalno poznavanje kaže Anzilotti ne le glede važnih MNP-nih dejstev Starega sveta, marveč pravtako tudi glede Amerike. — Seveda se z vsemi zaključki, do katerih avtor prihaja, ni vedno možno strinjati. Priznati pa je treba, da skuša z neizprosno doslednostjo uveljaviti vedno svojo tezo, da je temelj mednarodnega prava norma *pacta*

sunt servanda; v tej strogi vezanosti na navedeno, v svojem bistvu vendarle samovoljno načelo, zaide avtor do nekaterih skrajnosti, kjer mu ne moremo povsem slediti.

V celoti pa spada Anzelottijevo delo med najboljše moderne sisteme mednarodnega prava. V soglasju z nemškimi in francoskimi kritiki izražamo le željo, naj bi navzočni knjigi sledili čimprej tudi obe naslednji in bi bilo tako to zares mojstrsko delo čimprej dovršeno.

Dr. Viktor Korošec.

Mihajlinović Fr. — Trtanj J.: *Zakon o sudskim taksama*. Sarajevo. Samozaložba. 1930. Str. 75. Cena 40 Din.

Knjiga obsega poleg popolnega besedila zakona, tarife in pravilnika 17 razpredelnic na prvih štiridesetih straneh. V teh razpredelnicah so navedene in izračunane sodne pristojbine za vsa poedina pravna dejanja in opremljene s potrebnimi opombami kakor n. pr. razp. I: Pristojbine v rednem pravdnem postopku, razp. II: sodne odločbe, razp. III: malotno postopanje itd. V razpredelnicah so nazorno obdelane vse nove sodne pristojbine in obenem tudi po višini izračunane. Praktična vrednost knjige je torej velika, in zato knjigo, ki je opremljena tudi z izčrpnim kazalom, prav priporočamo.

Maklecov A.: *Krivična dela protiv javnog morala u krivičnome zakoniku Kraljevine Jugoslavije*. Posebni odtisk iz Arhiva za pravne in društvene nauke 1930. Str. 23.

Gd. profesor Maklecov je objavil svoje lepo predavanje, ki ga je imel preteklo zimo v društvu »Pravniku«, opremljeno z vsem znanstvenim aparatom v beograjskem Arhivu in opozarjamo nanj naše člane.

Milišević Miloš: *Krivični zakonik za kraljevinu Jugoslaviju sa kratkim objašnjenjima za praksu*. I. opšti deo. Beograd. Samozaložba. 1930. Str. 59. Cena 20 Din.

Kakor kaže že naslov, gre za zakonsko besedilo, ki so mu pridane kratke lakonične opombe in pojasnila.

Zbirka zakonov, 42. snopič: *Zakon o sodnih taksah in pravilnik za izvrševanje zakona o sodnih taksah*. Ljubljana. Tiskovna zadruga. 1930. Str. 129. Cena v platno vezani knjigi s poštnino vred Din 45.25.

Zbirka zakonov, 43. snopič: *Zakonik o sodnem postopanju v civilnih pravnih (civilni pravdni postopnik) in uvodni zakon za ta zakonik*. Ljubljana. Tiskovna zadruga. 1930. Str. 348. Cena s poštnino vred 82 Din.

Zbirka Konvencija Medjunarodnog Biroa Rada u Ženevi. Beograd. Izdanje Centralnog Sekretarijata Radničkih Komora. 1930. Str. 63.